

Gorkynyň gözbaşy çöňňelikde

Category: Kitapcy, Medisina

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Gorkynyň gözbaşy çöňňelikde GORKYNYŇ GÖZBAŞY ÇÖŇŇELIKDE

Şarbon...

Keselli haýwanlardan gönüden-göni ýa-da başga ýollar bilen adamlara-da ýokuşyp bilýän bakterial kesel.

Lui Pasteriň 1870-nji ýyllarda sygyrlarda synagdan geçiren waksinasy ilkinji öňüni alyş çäresidi.

Emma, Pasteriň ölümünüň yüzünji ýyly bolan 1995-nji ýylda **«New York Times»** gazeti **“Pasteriň aldawy”** atly makala çap etdi. Ylmyň taryhyny öwreniji alym **Jerald L. Geýson** Pasteriň laboratoriya işlerini geçirende edýän belliklerine salgylanyp, synag üçin ulanylýan şarbon waksinasynyň taýýarlanşy boýunça ýalňyş kesgitleme berendigini ýazdy. Şol ýyl tanymal biolog **Maks Perus «New York Review of Books»-da “Pasteriň garşylygy”** makalasy bilen çykyş etdi.

Ýagny... şarbon waksinasynyň jedeli üstünden ýüz ýyl geçensoňam edildi.

Häzir dünýäde Pasteriň waksinasy däl-de, awstriýaly immunolog **Mak Sterniň** 1935-nji ýylda taýýarlan waksinasy ulanylýar.

Geleliň, adam şarbonynyň waksinasyna...

SSSR otuzynjy ýyllarda öndürdi, kyrkynjy ýyllarda adamlarda synag edilmäge başlandy.

ABŞ-da häzir ulanylyp (Azyk we derman önümçiligi edarasy **FDA**-nyň tassyklan) ýörlen waksina altмышynjy ýyllarda taýýarlandy. Bugün koronawirus waksinasynyň üstünde turýan **«Hytaýyňkymy ýa ABŞ-Germaniýanyň waksinasymy?»** jedelleri «Sowuk uruş» döwründe şarbon waksinasynyň üstünde turupdy! SSSR-iň (we Hytaýyň) öndüren şarbon waksinasyny Günbataryň habar beriş serişdelerinde garalap çykyş etdiler.

Bolýa-la, sizi **«güýji peseldilen ştamm näme?»** diýen ýaly jikme-jik maglumatlara we satyn alynýan haýwanlar bilen gelen şarbon hakyndaky faktlara güýmäp durmaýyn, meň aýtjak bolýan zadym başga...

• BİOLOGIKI ÝARAG

Şarbon biologiki ýarag hökmünde ulanylýar.

Gaty daşa gidip durjak däl...

Dünýäde şarbonyň biologiki ýarag hökmünde ulanylmagy Günbataryň habar beriş serişdeleriniň üsti bilen togsanynjy ýyllarda Pars aýlagy urşy sebäpli üns merkezine düşdi: Saddam biologiki ýarag öndürýärmiş!

Stanford uniwersitetinde biologiýa, Garward uniwersitetinde medisina ugrundan okan we halk saglygy boýunça barlagçy (TED-däki **“Dermanlary nähili gowulandyryp bileris?”** nutugy bilen tanalan) professor **Atul Gawande** Pars aýlagy urşundan dolanan amerikan esgerleriniň sindromy barada **«Slate»** žurnalyndaky makalasynda şu meseläni orta atdy: Şarbon waksinasynyň goşmaça täsiri!

Prezident **Klintonyň** hökümeti 1997-nji ýylda «Şarbon waksinasiýasy maksatnamasyny» (**AVIP**) herekete girizip, amerikan goşunynyň şahsy düzüminiň waksinasiýasyny zor bilen amala aşyrmak islände, çekişme möwç alyp ýetjek derejesine ýetdi.

ABŞ-da federal hökümete serenjam berýän **«kongresiň sakçysy»** diýilýän döwlet edarasy bar: **GAO**. bu ofis şarbon waksinasynyň ynamlylygyny-täsirliligini derňeýän we mahal-mahal düýpli goşmaça täsirlere (agyry-yzalara) sebäp bolýandygyny görkezýän maglumatnamalary çap etdi. Şol sanda, kongresem mejburi waksinasiýanyň kanunlaşdyrylmagyna garşy çykyş etdi. Bu aýgytly çykyşlar togsanynjy ýyllarda şarbon waksinasiýasy “kampaniýasyny” şowsuzlyga uçratdy.

Gürrüňimiz gutarmady...

• TELEÝAÝLYMDAKY HÜNÄRMENLER

2001-nji ýylyň 11-nji sentýabry.

«Ekizekler» binasyna edilen hüjümleriň yzysüre ABŞ-da käbir adamlara kimiň iberendigi belli bolmadyk hatyň içinde şarbon ugradyldy. Global mediýa **“şarbon howpuny”** baş tema edindi.

Teleýaýlymlara çykarylan käbir hünärmenler şarbon bakteriýalaryny mikrotolkun pejinde ýok edip boljakdygyny öňe

sürdi!

Käbirleri bu «şübheli hatlary suwly ütügiň buguna tutuň, hiç zadam bolmaz» diýdi.

Käbir hünärmenlerem «Eliňizi şobada sabynlap ýuwuň, bakteriýa golaýyňyza gelmez» diýip maslahat berdi.

Netijede ABŞ-da howatyrlanmalar başlady. Nädip howatyrlanmasynlar: Wekiller palatasynyň başlygy **Dennis Hastert**

kongres binasynyň howalandyrma ulgamynda şarbon bardygyny aýtdy, palatany baş günläp ýapdylar. Demokratlar partiýasynyň lideri **Tom Deşl** özüne şarbonly hat gelendigini senata mälim etdi we ş.m.

Muňa ýeke-täk sebäpkär edilibem Saddam görkezildi. Prezident **Jorj Buş** «Bioshield» maksatnamasynyň kanunnamasyna gol çekdi, terrorçylykly hüjümlere garşy býužetden 50 milliard dollar bölünip berildi, ilkinji tapgyrda 5 milliard dollarlyk waksina alyndy.

Yragy okkupirlemäge giden amerikan esgerlerine zor bilen sanjym uruldy. Käbir amerikan esgeri sanjymdan ýüz öwürdi, jedeller täzeden möwjedi...

Okkupasiýadan soň Hastert “Men muny diýjek bolmandym” diýdi, senator Deşle ugradylan hatda biologiki taýdan zyýan ýetirmäge niýetlenen täsiriniň ýokdugy mälim edildi we ş.m.

Çekişmeler, dawalar we öweztölegler bilen geçen belli bir wagtdan soňra mejbury waksina çäresi goýbolsun edildi... (Şuňa meňzeş şarbon waksinasiýasy Ysraýylda “**Omar-2**” ady bilen 1998-nji ýylda synag edilipdi. Sekiz ýyla çeken gizlin maksatnamanyň çäginde 716 adamda synag-barlag işleri geçirildi. Sanjymyň döredýän goşmaça agyry-yzasy sebäpli Ysraýyl öz islegi bilen sanjym urduran 716 raýata 6 million dollar öweztölegini töledi.)

Gaýtadan ABŞ-ly gürrüňe dolanar bolsak:

ABŞ-nyň Goranmak ministri **Donald Ramsfeld** 1997-nji we 2001-nji ýyllarda «**Gilead Sciences**» derman öndüriji şereketi bilen birlikde golastyndaky **Pentagona** million dollarlyk buýurmalary etdi! («Gilead Sciences» “**dünýäni ýakyp-ýandyryp barýar**” diýlen «**guş dümewine**» garşy “**Tamiflu**” dermanyňy gaýtadan

taýýarlap, «**Roche**»-a satan şereketdir!)

Öňem irginsizlik bilen aýdyp gelýärim, ýene-de aýdyp gelýärim:

“waksinanyň ykdysady-syýasy ugurlaryny bilmek gerek!”

Hergiz ýadyňyza bolsun: gorkynyň gözbaşy bilimsizlikdir, çöňňelikdir!

Soner ÝALÇYN.

15.12.2020 ý.

Terjime eden: Guwanç MÄMİLİYEW. Medisina